

Motion till riksdagen 2012/13:A392

av **Ylva Johansson m.fl. (S)**

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv enligt uppställning i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inriktningen på arbetsmarknadspolitiken.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sysselsättningspolitiskt ramverk.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att inrätta en erfarenhetsdelegation.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder mot exploatering av migrerad arbetskraft.¹
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ge Migrationsverket i uppdrag att följa upp ansökningar om arbetstillstånd och säkerställa att rätt avtal gäller.¹
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kännbara sanktionsmöjligheter mot de arbetsgivare som missbrukar systemet med beviljade arbetstillstånd.¹
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vandelsprövning av arbetsgivare som söker tillstånd för migrerad arbetskraft.¹
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjligheter för arbetslösa att studera inom reguljär utbildning.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa tidiga insatser för unga arbetslösa.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa utbildningskontrakt för unga utan gymnasieutbildning.

Fel! Okänt namn på

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om yrkesintroduktionsjobb för arbetslösa unga.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om särskilt anställningsstöd för unga.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka antalet platser inom den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen med inriktning mot bristyrken.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om styrningen och utvecklingen av Arbetsförmedlingen.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om samlade resurser för personer med komplexa behov där arbetslöshet utgör en del.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa fas 3.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om föreningsjobb.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om särskilt anställningsstöd med 100 procents subvention i kommuner och landsting.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att studera med bibehållen ersättning för dem som tidigare befunnit sig i fas 3.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om intensifierad arbetsförmedling.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om höjt tak och höjd ersättningsnivå i arbetslöshetsförsäkringen.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa arbetslöshetsavgiften.²
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka resurserna till Arbetsmiljöverket.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förändringar i Arbetsmiljöverkets regelverk.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att staten i samverkan med arbetsmarknadens parter och Arbetsmiljöverket bör ta fram en nollvision för dödsolyckor i arbetslivet.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Arbetsmiljöverket ska få i uppdrag att undersöka och föreslå åtgärder mot obetald arbetstid.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förstärkt arbetsmiljöforskning.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om de regionala skyddsombuden.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att all upphandling som rör arbetsmiljöfrågor ska ske i samverkan med skyddsombud eller skyddskommitté.

Fel! Okänt namn på

31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en företagshälsovård med kvalitet.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett socialt protokoll i EU.

¹ Yrkandena 5–8 hänvisade till SfU.

² Yrkande 23 hänvisat till FiU.

Fel! Okänt namn på

Vår syn på arbetslinjen

Ramanslag (tkr)		Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen (S)
1:2	Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	31 175 947	+5 200 000
1:3	Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	7 892 779	+6 940 000
2:1	Arbetsmiljöverket	606 153	+100 000
Summa		67 232 673	+12 240 000

För oss socialdemokrater är arbetslinjen ett uttryck för en politisk värdering – alla ska göra rätt för sig och känna delaktighet i samhället. Staten har ett ansvar att föra en politik som syftar till full sysselsättning, och individen har ett ansvar att sträva efter sysselsättning för egen del. Arbetslinjen innebär att alla som kan arbeta ska ha både en möjlighet och en skyldighet att göra det.

Med vår politik vill vi skapa frihet för människor att forma sina egna liv, uppmuntra utveckling och se möjligheter. Målet är arbete åt alla – full sysselsättning. En starkare arbetslinje är vårt medel att nå dit. Genom att förbättra människors villkor och möjligheter till utveckling och bekämpa arbetslöshet läggs grunden för tillväxt och välfärd. För varje människa är det egna arbetet grunden för försörjning och för friheten att kunna göra egna val i livet. Att arbeta ska alltid löna sig. Jämställdhetsperspektiv ska genomsyra arbetsmarknadspolitiken, och alla former av diskriminering ska aktivt motarbetas.

Att människor arbetar och försörjer sig är grunden i en socialdemokratisk välfärdsmodell som skapar hög sysselsättning, låg arbetslöshet, jämlikhet och ökat välstånd.

Den generella välfärden är avgörande för att arbetslinjen ska kunna upprätthållas. En väl fungerande barn- och äldreomsorg är nödvändigt för alla både kvinnor och män, ska kunna yrkesarbeta. Bra sjukvård och trygghetssystem hjälper människor att komma tillbaka i arbete efter sjukdom. Hög kvalitet i skola och högre utbildning liksom möjlighet till livslångt lärande är en förutsättning för en snabbt föränderlig arbetsmarknad. Men det omvända gäller också. När arbetslöshet och utslagning tillåts växa minskar intäkterna till välfärden samtidigt som kostnaderna ökar.

Hela 40 procent av de personer som får ekonomiskt bistånd från kommunerna har arbetslöshet som skäl. De är inte förhindrade eller oförmögna att arbeta. Kommunerna drabbas dubbelt av arbetslösheten, dels genom uteblivna skatteintäkter, dels genom ökade kostnader för försörjningsstödet. På så sätt minskar resurserna till skolan, vården och omsorgen.

Både omställning och trygghet är viktiga delar i den socialdemokratiska arbetslinjen. Det betyder att den som förlorat sitt jobb eller som vill byta arbete ska ha rätt till stöd. Arbetslinjen innehåller också skyldigheter, som att arbeta efter förmåga, aktivt söka jobb och utveckla sin kompetens. Den som är arbetslös ska ha rätt till ersättning när hon eller han söker jobb men också

Fel! Okänt namn på

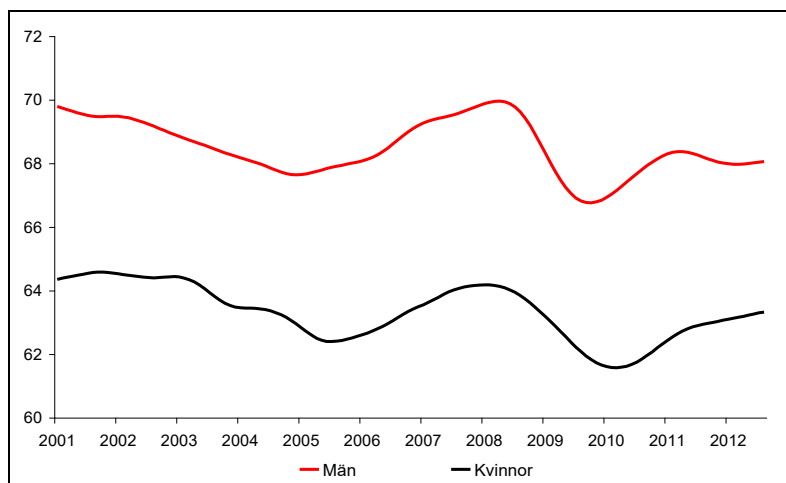
ha ansvar att byta yrke om så behövs, vidareutbilda sig eller flytta för att få ett jobb.

Sysselsättningspolitiskt ramverk

Full sysselsättning är den ekonomiska politikens viktigaste mål. Under 20 år har arbetslösheten i Sverige hela tiden legat högre och sysselsättningen lägre, även i perioder med stark BNP-tillväxt, än vad som var fallet före 1990-talskrisen.

För att politiken tydligare ska verka för en ökad sysselsättning bör det ekonomiska ramverket kompletteras med ett sysselsättningspolitiskt ramverk.§

Sysselsättningsgrad (trend)

Källa: SCB/AKU

Full sysselsättning är ett läge när alla som kan och vill arbeta också hittar ett arbete. För att begreppet full sysselsättning ska vara meningsfullt som målsättning krävs att sysselsättningsgraden samtidigt är hög. Det räcker inte med låg arbetslöshet. Många måste både vilja och kunna arbeta.

Politiken måste bidra till att forma en ekonomisk miljö där fler jobb kan skapas så att fler också hittar ett arbete. Då krävs att efterfrågan på varor och tjänster i ekonomin hålls på hög nivå. Det krävs en aktiv näringspolitik som gör att företag kan växa och anställa. Penning- och finanspolitiken måste användas effektivt.

I Socialdemokraternas budgetmotion 2013, "Fler jobb för Sverige", genomförs ett antal centrala steg för att påbörja ett långsiktigt reformarbete som tar Sverige till full sysselsättning.

Det handlar bland annat om

Fel! Okänt namn på

- ? sänkta trösklar för arbete genom lägre avgifter till a-kassan
- ? investeringar i utbildning som förbättrar matchningen på arbetsmarknaden
- ? en utbyggd barnomsorg som gör det möjligt för fler att lönearbeta
- ? aktiva näringspolitiska insatser som ökar efterfrågan på arbetskraft.

För att den samlade ekonomiska politiken ska ta tydligare steg mot full sysselsättning behöver ett sysselsättningspolitiskt ramverk utvecklas. Ett sysselsättningspolitiskt ramverk med ett övergripande mål tydliggör politikens inriktning. Det stärker styrningen inom Regeringskansliet och myndigheterna för att lyfta fram nya förslag som verkar i riktning mot måluppfyllelse.

Vi vill se ett övergripande sysselsättningsmål. Detta ska kontinuerligt kompletteras av tidsatta delmål. Målet ska vara styrande för den förda ekonomiska politiken, samtidigt som det finanspolitiska ramverket efterföljs.

För att tydliggöra betydelsen av ökad delaktighet på arbetsmarknaden bör sysselsättningsgraden vara ett övergripande mått. Exakt vilket mått på sysselsättning som ska följas bör utformas inom Regeringskansliet. En dimension som måste analyseras är vilka åldersgrupper som ska avses, bland annat för att undvika en konflikt mellan sysselsättningsmålet och våra höga utbildningspolitiska ambitioner.

Huvudmålet med mål om sysselsättningsgrad ska kompletteras med återkommande uppföljning av antalet arbetade timmar och arbetslösheten. Huvudmålet kan kontinuerligt brytas ner på undergrupper. Operativa delmål ska formuleras som bidrar till att nå det övergripande sysselsättningsmålet. Ett operativt delmål ska vara att minska skillnaden i sysselsättning mellan kvinnor och män.

Regeringens misslyckade jobbpolitik

Arbetslösheten är fortsatt hög. Regeringens jobbpolitik ger inte önskat resultat. Andelen av befolkningen som är i arbete, den så kallade sysselsättningsgraden, har minskat trots att ett av regeringens huvudfokus varit att minska utanförskapet.

Efter valvinsten 2006 sjösatte regeringen sina reformer med skattesänkningar, kraftigt försämrade a-kassa och höjda avgifter, utförsäkring av sjuka, sänkta arbetsgivaravgifter, aktivitetsförbud på arbetsförmedlingen för unga, kraftig minskning av vuxenutbildning och arbetsmarknadsutbildning samt införande av fas 3. Efter sex år står det klart att politiken inte håller måttet.

Särskilt allvarligt är att långtidsarbetslösheten ökar och antalet arbetslösa som har mycket svårt att ta sig in på arbetsmarknaden ökar. Antalet personer som varit arbetslösa riktigt länge, mer än två år, har de senaste fem åren ökat från drygt 28 000 till nästan 70 000.

Sverige har, till skillnad från många andra länder, goda statsfinanser och möjlighet att investera för att skapa förutsättningar för uthållig tillväxt och

nya jobb. Ändå väljer regeringen att föra en politik som varken klarar arbetslösheten, sysselsättningen eller utanförskapet.

Det är inte genom fler generella subventioner till företagen utan genom en politik för nya jobb och en konsekvent satsning på människors kompetens som arbetslösheten kan bekämpas. Det handlar om yrkesutbildning och högskoleutbildning för att möta arbetsmarknadens behov men också om nya utbildningschanser för alla som hamnat långt från arbetsmarknaden. Regjäla resurser måste satsas på alla de ungdomar som tillåtits misslyckas i skolan för att de ska nå gymnasiekompetens och ett riktigt jobb.

Det blir allt mer tydligt att konflikten om jobben handlar om Sverige ska satsa på utbildningslinjen eller försämrad trygghet.

Den samlade ekonomiska politiken måste utformas så att individers vilja till arbete förstärks. Det sker genom att arbete lönar sig, genom en bra lön och rätt till exempelvis pension, a-kassa och avtalsförsäkringar.

Arbetslinje även för funktionsnedsatta

I det samhälle som vi strävar efter delar vi utvecklingens risker och kan därför välkomna de möjligheter som en internationalisering och en teknisk utveckling innebär. Det rådande arbetsmarknadsläget och den situation som vi ser runt omkring oss gör att vi i närtid måste klara av en rad utmaningar som har direkt bäring på vårt lands möjligheter att utvecklas bort från hög arbetslöshet, bristande välfärd och ökade klyftor.

Det räcker inte med att fokusera på människors vilja till arbete. Politiken måste också utformas så att fler kan arbeta. Det handlar bland annat om att öka sysselsättning och arbetstid genom välfärdsreformer, som tillgång till barnomsorg och äldreomsorg.

Unga måste få jobb, frånvaro på grund av ohälsa förebyggas, nya svenskar få jobb snabbare – och den som vill arbeta efter 65 år ska ha möjlighet att göra det. Varje arbetad timme behövs.

Medan ett heltidsarbete är en självklarhet för de flesta män tvingas kvinnor fortfarande ofta acceptera ett deltidsarbete och en lön som det inte går att försörja sig på. Det gäller i första hand yrken inom vård- och omsorgssektorn, hotell- och restaurangsektorn och inom handeln. I dag arbetar cirka 200 000 personer ofrivilligt deltid och en majoritet av dessa är kvinnor inom LO-kollektivet. Som deltidsanställd har man förutom lägre inkomst ofta ett lägre deltagande i planeringen av arbetet och ett mindre inflytande över arbetet och arbetets förläggning. Forskning visar också att risken för sämre hälsa är högre bland deltidsarbetande.

Om fem år kommer en femtedel av alla som bor i Sverige att vara över 65 år. Den stora generation som nu går i pension ”mitt i livet” tar med sig en aktiv livsstil in i pensioneringen och har många innehållsrika år framför sig. Allt fler kan och vill arbeta efter 65-årsdagen. Hur de nya äldre kan välja att ordna sina liv har stor betydelse för den svenska välfärden.

Fel! Okänt namn

Fler måste jobba längre

Fler äldre i befolkningen betyder mer erfarenhet i befolkningen. Som ett litet land i en globaliserad värld behöver Sverige ta tillvara den erfarenheten.

Gruppen 55+ är en allt viktigare grupp i arbetslivet för samhällsekonomin. Varje år i arbete fram till 65 år, och även längre, är av stor betydelse för den enskilde och för samhällsekonomin. Arbetsmiljö, hälsa och produktionskrav påverkar möjligheten att kunna arbeta längre och likaså välfärdstjänsternas utveckling. Kommunal visar att fler låginkomsttagare än höginkomsttagare tar hand om sina gamla föräldrar.

Samtidigt har inte alla möjlighet att arbeta fram till pensionsåldern – många slits ut eller tvingas till arbetslöshet i förtid. Det är ett enormt slöseri med människors kraft, som inte ska existera i ett modernt och utvecklande arbetsliv. Att kunna vidareutbilda sig under hela arbetslivet har också stor betydelse för hur många som har möjlighet att jobba fram till pensionsåldern.

Det behövs en framsynt strategi för att ta tillvara erfarna anställda så att deras kompetens kan komma yngre och nyanställda till del. På så sätt kan den erfarna personalens kompetens tas tillvara, arbetsvillkoren bli rimliga för den som inte längre orkar tunga lyft samtidigt som rekryteringen och introduktionen av ny personal underlättas.

I dag drabbas många av smygande åldersdiskriminering och fördomar. Svensk arbetsmarknad behöver alla arbetsföra 55+ och vi föreslår därför att regeringen tar initiativ till att tillsammans med arbetsmarknadens parter inrätta en erfarenhetsdelegation. Delegationen ska ha till uppgift att förändra attityden till äldre på arbetsmarknaden så att äldres erfarenhet bättre tas tillvara, kartlägga de hinder som i dag finns och föreslå åtgärder för att dessa ska kunna undanröjas.

Förbättra situationen för funktionsnedsatta

För oss socialdemokrater handlar tillgänglighet om att vi vill forma ett samhälle där alla platsar och där alla behövs. Funktionsnedsättning ska inte vara ett hinder att delta i samhällets olika delar och i arbetslivet.

En del av en fungerande arbetslinje handlar om hur de som står längst från arbetsmarknaden ska ges möjligheter att försörja sig på eget arbete utifrån de egna förutsättningarna.

Funktionsnedsatta har svårt att konkurrera på lika villkor med andra arbetssökande om jobben. För personer med nedsatt arbetsförmåga krävs vanligtvis en subvention av lönekostnaden för att arbetsgivaren ska kompenseras för den lägre produktiviteten. Andelen anställda med lönesubvention har dock minskat i förhållande till andelen funktionsnedsatta som är inskrivna på Arbetsförmedlingen. Den andelen var vid slutet av år 2008 över 50 procent, men i takt med att det totala antalet inskrivna vid Arbetsförmedlingen ökat under de två senaste åren har den sjunkit till 42 procent. De senaste åren har det

dock varit svårt att finna platser för denna typ av subventionerade anställningar. Vi antar att det beror på att dessa platser konkurrerar med andra åtgärder som till exempel fas 3.

Personer med funktionsnedsättning har den lägsta sysselsättningsgraden av alla. Kvinnor med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är sysselsatta i lika hög utsträckning som män, men arbetar oftare deltid. Kvinnor kombinerar i högre utsträckning sin deltidsanställning med sjukpenning eller sjukersättning. Därmed deltar kvinnor och män systematiskt i olika program och insatser. Kvinnor är överrepresenterade i förberedande insatser, inklusive arbetsinriktad rehabilitering, medan män är överrepresenterade i alla de fem anställningsformerna med lönestöd.

I maj 2012 presenterades i ett betänkande av FunkA-utredningen, ”Sänkta trösklar – högt i tak” (SOU 2012:31), förslag till förstärkning och förändring av de arbetsmarknadspolitiska insatserna för personer med funktionsnedsättning.

Vi ställer oss positiva till huvudinriktningen i utredningen och avvaktar nu remissbehandling och regeringens förslag.

Stopp för exploatering av migrerad arbetskraft

Sverige ska vara ett öppet land som ska välkomna nya medborgare men även människor från andra länder som tillfälligt väljer att bidra med sitt arbete och sin kompetens hos oss. Rörlighet över gränserna är positivt i sig, och vi har mycket att vinna på att fler människor får möjlighet att komma som arbetskraftsinvandrare till vårt land, men arbetskraftsinvandring får aldrig användas för att utnyttja och exploatera människor. Vi vill slå vakt om ordning och reda på den svenska arbetsmarknaden. I Sverige ska svenska löner och villkor gälla för alla som arbetar.

För en arbetsgivare som vill rekrytera personal från ett land utanför EU är det numera väldigt enkelt. Det räcker att skicka en ansökan till Migrationsverket tillsammans med information om de villkor som utlovas när det gäller lön och andra anställningsvillkor. Facket har möjlighet att yttra sig över de utlovade villkoren. De fackliga organisationerna vittnar om att det är överraskande lätt att få till stånd lönehöjningar och andra förbättringar för att nå upp till kollektivavtalsnivå. Att fackets krav möter överraskande svagt motstånd beror dessvärre på att jobberbjudandets villkor inte på något sätt är bindande.

När arbetstillståndet väl är beviljat kan arbetsgivaren avtala om helt andra löne- och anställningsvillkor. Oseriösa aktörer har också mycket riktigt satt i system att avtala om väsentligt sämre villkor än de som låg till grund för Migrationsverkets positiva beslut. Dessutom är det inte ovanligt att den lön som faktiskt betalas ut till den anställde är ännu lägre. Om han eller hon klagar så väntar utvisning ur landet eftersom uppehållstillståndet är knutet till anställningen. Detta är en oacceptabel ordning som leder till lönedumpning, utnyttjande av människor och osund konkurrens där seriösa företag missgynnas i konkurrensen.

Fel! Okänt namn på

Lagstiftningen är i dag konstruerad för svenska arbetsgivare som ansöker om arbetstillstånd och innehåller inga verktyg för att Migrationsverket ska kunna försäkra sig om seriositeten bakom ett utländskt företags erbjudande, att företagen inte har skatteskulder eller uppvisar andra klandervärda beteenden.

För att arbetskraftsinvandringen ska fungera väl och inte leda till utnyttjande av människor eller social dumpning som konkurrerar ut seriösa företag måste följande förändringar genomföras.

- ? Migrationsverket bör ges i uppdrag att följa upp de ansökningar om arbetstillstånd som de beviljar och säkerställa att rätt avtal gäller.
- ? Kontrollera att inbetalda skatter och avgifter motsvarar den lön som arbetsgivaren uppgivit.
- ? Det avtalsförslag som ligger till grund för att arbetstillståndet beviljas ska vara rättsligt bindande som lägsta nivå så att det inte går att efter beviljat tillstånd omförhandla till väsentligt sämre villkor.
- ? Sanktionsmöjligheter mot de företag som missbrukar systemet ska vara kännbara.
- ? Det är nödvändigt med en förhandskontroll av arbetsgivaren. Den som har skatteskulder eller tidigare har missbrukat systemet ska inte få tillstånd.

Förbättra matchningen på arbetsmarknaden

Utbildning är den enskilt viktigaste insatsen för att stärka Sveriges konkurrenskraft, skapa tillväxt av nya jobb och bekämpa arbetslösheten. Skillnaderna mellan den socialdemokratiska jobbpolitiken och regeringens är skarp när det gäller prioriteringen och synen på utbildning. Vi vill ge den som är arbetslös chansen att rusta sig med nya kunskaper. Nya kunskaper ger nya möjligheter på arbetsmarknaden samtidigt som företag och offentlig verksamhet får möjlighet att rekrytera personal med rätt kompetens vid rätt tidpunkt. I en hårdnande global konkurrens måste Sverige konkurrera med kompetens och inte med låga löner. Regeringen har konsekvent valt en motsatt väg genom att pressa ner den så kallade reservationslönen för att skapa nya jobb med allt lägre löner.

Utbildning är central i den socialdemokratiska jobbpolitiken. Det handlar om högre kvalitet i undervisningen inom grundskola och gymnasieskola. Det handlar om att skapa utbildning som främjar rörlighet och flexibilitet, arbetsmarknadsutbildning, vuxenutbildning och kompetensutveckling. Fler ska våga och kunna ta nya steg i arbetslivet. Det handlar också om spetskompetens och forskning. Sverige är för litet för att inte ha ett strukturerat och kreativt samarbete mellan näringsliv, stat och universitet och högskolor.

Både Konjunkturinstitutet (KI) och Riksbanken menar att det finns tydliga tecken på att arbetsmarknadens funktionssätt försämrats under de senaste åren. KI noterar att andelen företag som rapporterar arbetskraftsbrist är hög givet det rådande arbetsmarknadsläget. KI menar vidare att den genomsnitt-

Fel! Okänt namn på

liga tiden för att genomföra en rekrytering i det privata näringslivet har ökat. Den så kallade jobbchansen, det vill säga sannolikheten för en arbetslös att få jobb vid ett givet arbetsmarknadsläge, är lägre än under tidigare år.

Även Svenskt Näringsliv noterar att matchningen på svensk arbetsmarknad försämrats under de senaste åren. I organisationens årliga rekrytringsenkät uppger omkring hälften av företagen att de haft ganska eller mycket svårt att rekrytera den arbetskraft de efterfrågar.

Trots den höga svenska arbetslösheten, så möter företag som söker arbetskraft problem med att hitta rätt kompetens. Under senare år har antalet vakanser ökat – utan att arbetslösheten har minskat i motsvarande grad. Detta indikerar i sin tur att arbetsmarknaden börjat fungera sämre.

I Arbetsförmedlingens bedömning av efterfrågan på arbetsmarknaden (som presenterades i juni) råder det brist på arbetskraft inom ett flertal yrken. Många bristyrken kräver högskoleutbildning, men brist råder också inom ett flertal yrken där det inte krävs högskoleutbildning.

Yrken med störst brist på sökande fram till första halvåret 2013

Mjukvaru- och systemutvecklare	Läkare
Civilingenjörer, gruvteknik och metallurgi	Kockar
Civilingenjörer, bygg och anläggning	Sjuksköterskor, psykiatrisk vård
Civilingenjörer, elkraft	Sjuksköterskor akutsjukvård
It-arkitekt	Geriatricsjuksköterskor
Civilingenjörer, elektronik och teleteknik	Testare och testledare
Byggnadsplåtslagare	Maskinbefäl, fartyg
VVS-ingenjörer	Röntgensjuksköterskor
Byggnadsingenjörer och byggnadstekniker	Maskiningenjörer och maskintekniker
Civilingenjörer, maskin	Golvläggare
Förskollärare	Styr- och reglertekniker
Operationssjuksköterskor	Bagare och konditorer

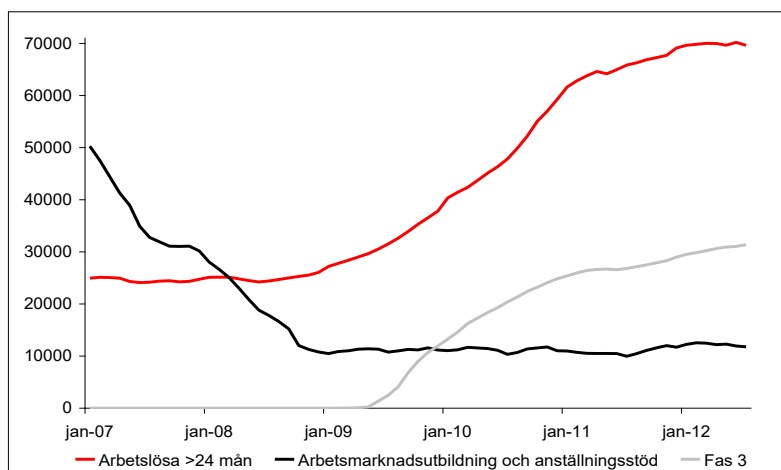
Lastbilmekaniker

Källa: Arbetsförmedlingen

En viktig förklaring till att arbetsmarknadens funktionssätt försämrats är den omläggning av arbetsmarknadspolitiken som skett sedan regeringsskiftet 2006 – från aktiva insatser till passiva åtgärder.

Fel! Okänt namn på

Passiv jobbpolitik, långtidsarbetslösheten växer

Den borgerliga regeringen har utdelat ett dråpslag mot vuxenutbildningen. Från 2005/2006 till 2007/2008 försvann nästan var tredje plats i komvux, mer än 40 000 platser. Mellan 2011 och 2012 drog regeringen ner 1,1 miljard kronor på statligt stöd till vuxenutbildning, särvtv, yrkeshögskola och sfi.

Antalet platser inom den yrkesinriktade arbetsmarknadsutbildningen har under de senaste sex åren minskat från ungefär 11 000 till ungefär 4 500. Istället för aktiva insatser möts den arbetslösa av passiva insatser med låg kvalitet.

De massiva nedskärningarna i människors möjlighet att studera i vuxen ålder kom vid sämsta tänkbara tillfälle, under en djup jobbkris. För arbetsmarknadens utveckling är det viktigt att det finns goda möjligheter att studera inom vuxenutbildningen. På så sätt förverkligas tanken om det livslånga lärandet utifrån vetenskapen att Sverige tjänar på och är beroende av att människor utbildar sig, och utifrån övertygelsen om att människor kan och vill lära.

Det ständigt pågående omvandlingstrycket inom arbetsmarknaden och utvecklingen av de kunskaper som behövs inom olika yrken gör att Sverige inte har råd att avstå från att investera i vuxenutbildning.

Man kan på goda grunder anta att regeringens utbildningspolitik bidrar till att försämra den svenska arbetsmarknadens funktionssätt. Inom grundskolan har andelen behöriga till gymnasieskolan sjunkit. Nästan en tredjedel av eleverna i gymnasieskolan fullföljer inte sin utbildning inom tre år eller saknar slutfärd efter tre års studier. Nu leder också sänkta kunskapskrav på yrkesinriktade gymnasieprogram till att yrkesprogram med goda jobbsiktter tappar sökande.

Om företagen har svårt att rekrytera personal trots hög arbetslöshet beror det på obalanser på arbetsmarknaden som gör att de arbetssökande och de lediga jobben inte matchar varandra, att arbetskraften har fel kompetens eller

Fel! Okänt namn på

inte bor där jobben finns. Matchningen skulle fungera mer effektivt om den geografiska rörligheten underlättades.

Kunskapslyftet var en mycket lyckad satsning på vuxenutbildning. Mellan 1997 och 2002 fick cirka 800 000 människor möjlighet att bygga på sin utbildning. Sverige behöver ett brett kompetenslyft för nästa årtionde eftersom de nya jobben kommer att ställa högre och bredare krav på kunnande och utbildning.

Vuxenutbildningen måste vara så väl utbyggd att det finns goda möjligheter till gymnasiestudier för dem som i dag är i arbetslivet och saknar gymnasiekompetens eller motsvarande. Alla som under sin gymnasietid inte skaffat sig särskild behörighet till högskolan ska ges en ny chans inom vuxenutbildningen, till exempel på yrkeshögskolan eller i basår på högskola. De som varslas eller förlorar jobbet ska kunna läsa yrkesinriktade kurser på gymnasial eller eftergymnasial nivå inom områden där det för tillfället råder arbetskraftsbrist eller förväntas göra det i framtiden.

Kunskapskraven på arbetsmarknaden ökar hela tiden. Det gäller både generella kunskaper och mer specialiserad kompetens. Antalet jobb som inte kräver gymnasiekompetens för att få anställning minskar i rask takt medan efterfrågan på gymnasial utbildning, särskilt yrkesutbildning, är fortsatt stor och efterfrågan på högre utbildning ökar markant och förväntas att fortsätta öka för lång tid framåt. Det är anmärkningsvärt att regeringen i detta läge väljer att nedprioritera utbildning och sänka utbildningskraven. Vi väljer att investera i utbildning och jobb. Därför föreslår vi i vår budgetmotion stora satsningar på både reguljär utbildning och arbetsmarknadsutbildning. I den socialdemokratiska budgetmotionen 2013 återfinns förslag om 35 000 fler riktiga jobb och utbildningsplatser för unga utöver regeringens förslag.

Vi föreslår utbildningskontrakt, yrkesintroduktionsjobb enligt Löfvenmodellen och 5 500 nya platser inom bristutbildningar. Därtill 17 000 platser inom vuxenutbildning och yrkesutbildning, 1 000 platser inom folkhögskola, 7 000 platser inom högskola och universitet och 4 500 platser inom yrkeshögskola.

Vi menar att det är en självklarhet att det ska vara möjligt att varva arbete och studier. En förutsättning är god tillgång på utbildningsplatser på alla nivåer. Ett utökat samarbete mellan parternas trygghetsorganisationer och Arbetsförmedlingen och ett studiemedelssystem som fungerar för studerandegrupper med olika utbildningsbehov och livssituation är viktiga hörnstenar.

Vi anser att det är dags att bryta upp de vattentäta skott som finns mellan arbetsmarknadsutbildning och reguljär utbildning. Med en snabbt föränderlig arbetsmarknad med ökande kompetenskrav blir det allt mer otidsenligt att bara vissa få utvalda yrkesutbildningar bedrivs som arbetsmarknadsutbildning trots att efterfrågan även på andra utbildningar är stor på arbetsmarknaden. Även om risken för långtidsarbetslöshet är störst för dem som saknar gymnasiekompetens har vi i dag även många arbetslösa med både gymnasial utbildning och högskoleutbildning som i vissa fall skulle behöva förnya sin kompetens för att kunna återinträda på arbetsmarknaden.

Arbetsmarknadsutbildning är en effektiv men dyr form av utbildning och utbudet är med nödvändighet begränsat. Samtidigt finns det stora möjligheter

Fel! Okänt namn på

att inom ramen för yrkesvux, yrkeshögskolan, vuxenutbildning och även inom vissa högskoleutbildningar skapa utbildningsmöjligheter som passar väl till den kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden.

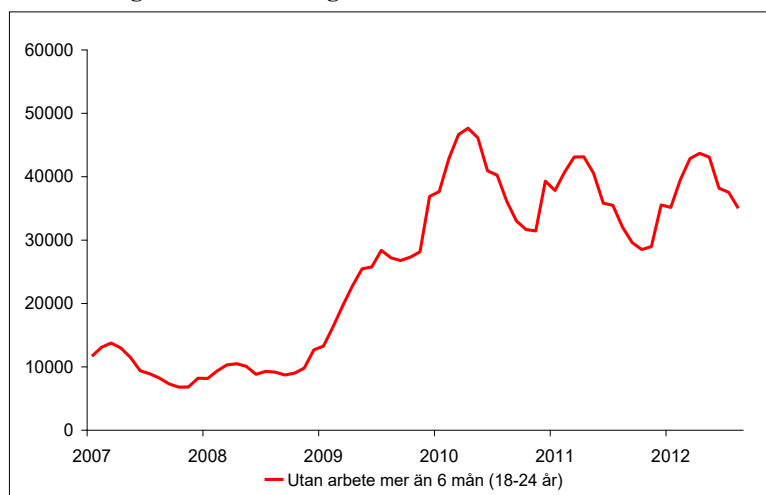
Vi föreslår att Arbetsförmedlingen ges möjlighet att bevilja arbetslösa möjligheter att studera inom den reguljära utbildningen med samma villkor som inom arbetsmarknadsutbildningen. Utbildningen bör kunna bedrivas under maximalt ett läsår. Besluten ska grundas på en individuell bedömning, och en individuell handlingsplan där tidigare utbildning, validering av befintlig kompetens och en bedömning av individens jobbchanser efter utbildning ska vara avgörande.

Knäck ungdomsarbetslösheten

Arbetslösheten bland unga i Sverige är hög och växande. I dag är den svenska ungdomsarbetslösheten högre än i jämförbara europeiska länder, såsom Norge, Finland, Danmark, Nederländerna, Tyskland och Österrike.

Under de senaste fem åren har långtidsarbetslösheten bland unga ökat kraftigt. Det gäller oavsett vilket mått på långtidsarbetslöshet man använder.

Antalet långtidsarbetslösa ungdomar

Källa: Arbetsförmedlingen

Omkring 100 000 personer i åldern 18–24 år är inskrivna på Arbetsförmedlingen som arbetslösa. Av dessa har ungefär 35 000 varit arbetslösa mer än 6 månader. Det är en väldigt lång tid i en ung människas liv. Bland de långtidsarbetslösa ungdomarna dominerar personer utan gymnasieutbildning, personer med utländsk bakgrund och funktionshindrade.

Långvarig passivitet i unga år är förödande för möjligheten att på lång sikt hävda sig på arbetsmarknaden. Därför är en central del av socialdemokratisk arbetsmarknadspolitik ungas möjligheter att skaffa sig egen försörjning.

Den borgerliga regeringens huvudsakliga lösning på den höga ungdomsarbetslösheten har varit att halvera arbetsgivaravgiften för alla ungdomar, även för dem som redan har jobb. Regeringens strategi har misslyckats. Sänkningen kostar skattebetalarna ungefär 14 miljarder kronor netto varje år. Enligt Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering har sänkningen inte gett någon nämnvärd effekt.

Socialdemokraterna anser att ungdomsarbetslösheten ska bekämpas genom att höja ungdomarnas kompetens och underlätta för unga att ta steget ut på arbetsmarknaden. Det behövs också en aktiv näringspolitik som stimulerar framväxten av nya jobb.

Ingen ung ska vara arbetslös mer än sex månader. Vår utgångspunkt är att unga människor ska jobba eller studera – inte vara långtidsarbetslösa.

Eftersom arbetslösheten bland unga ser väldigt olika ut bland olika ungdomsgrupper så behövs en bred palett av insatser. Vi föreslår ett batteri av åtgärder som sammantaget innebär att alla unga under 25 år som varit arbetslösa i mer än sex månader anvisas antingen arbete eller utbildning.

- ? För det första vill vi införa ett utbildningskontrakt för unga utan fullgjord gymnasieutbildning. Unga arbetslösa som saknar fullgjord gymnasieutbildning ska fullgöra gymnasieutbildning. Det ska bli ett krav på unga arbetslösa som uppbär ersättning från samhället. I vår budget avsätter vi resurser så att alla långtidsarbetslösa unga också får den praktiska möjligheten att uppfylla kravet.
- ? För det andra vill vi satsa brett på jobb enligt Löfvenmodellen. Inom dessa ges unga nyanställda möjlighet att kombinera jobb med utbildning inom yrket. I vårt budgetalternativ gör vi en satsning där kommuner och landsting kan erbjuda 75-procentiga anställningar till kollektivavtalade löner kombinerat med 25 procents handledning/utbildning. Vi avsätter också resurser för handledning för att stödja modellen inom det privata näringslivet.
- ? För det tredje vill vi brett satsa på kunskap. Vår ambition är att sluta rekryteringsgapet. Matchningen på arbetsmarknaden fungerar allt sämre, vilket hindrar företagets möjligheter att växa. Vi föreslår breda satsningar på bristyrkesutbildning och utbyggd yrkesutbildning och en satsning på högskolan. Totalt vill vi skapa mer än 35 000 fler riktiga jobb- och utbildningsplatser för unga.

På kort sikt minskar vi den höga arbetslösheten. På längre sikt gör vi redan nu något åt den generationsväxling som kommer att ske på arbetsmarknaden.

Utbildningskontrakt för unga utan gymnasieutbildning

Vi föreslår att ett utbildningskontrakt införs för alla unga arbetslösa under 25 år som inte fullgjort sina gymnasiestudier. Utbildningskontraktet innebär att

Fel! Okänt namn på

den unge arbetslöse anvisas en individuellt utformad utbildningsplan med insatser som ska leda fram till gymnasieexamen. När en person under 25 år som saknar gymnasieexamen söker stöd på Arbetsförmedlingen slussas denne direkt in i utbildningskontraktet och en individuell utbildningsplan upprättas.

Olika ersättningar från det offentliga villkoras av att man påbörjar och fullföljer utbildningskontraktet.

Den individuella utbildningsplanen ska präglas av att det finns många olika vägar fram till ett slutbetyg och att behoven skiljer sig mellan olika individer. Planen utgörs av en individuell kombination av praktik, jobb och utbildning, med utgångspunkt i vad som passar bäst för den enskilde. Vissa kommer att studera inom exempelvis vuxenutbildningen eller folkhögskolan på heltid, andra varvar deltidsstudier med antingen praktik eller arbete. Planen följs upp regelbundet.

Inom ramen för utbildningskontraktet föreslår vi att det införs en modell liknande den som bland annat använts i Västerås, och som innebär att ungdomar får arbeta halvtid på avtalsenliga villkor samtidigt som de läser in gymnasieexamen. För att uppmuntra den typen av lösningar erbjuder staten en ekonomisk stimulans till den arbetsgivare som till avtalsenlig lön deltidsanställer en ung person under dessa förutsättningar.

För de unga som ingått ett utbildningskontrakt utgår ett särskilt studiestöd eller det förhöjda studiebidraget. Det särskilda studiestödet finns på två nivåer. Den ena nivån motsvarar vad individen skulle ha fått i aktivitetsstöd eller a-kassa. För dem som inte är berättigade till a-kassa motsvarar studiestödet vad individen skulle ha fått i försörjningsstöd. För dem som inte är berättigade till vare sig a-kassa eller försörjningsstöd finns möjlighet att ta del av det förhöjda studiebidrag som i dag ges till personer mellan 20 och 24 år som studerar för att nå grundskole- eller gymnasiekompetens.

För att genomföra utbildningskontraktet krävs insatser på flera nivåer, såväl lokalt som statligt. Insatserna inom utbildningskontraktet ska vara anpassade efter förhållandena på den lokala arbetsmarknaden och det regionala näringslivets behov. Samordning bör ske mellan kommuner, kommun- och regionförbund, Arbetsförmedlingen med flera aktörer.

Vi föreslår ett utbildningskontrakt, som fullt utbyggt kommer att omfatta 10 000 platser i komvux, yrkesvux och folkhögskola. Inom ramen för dessa platser ska unga människor också kunna kombinera deltidsjobb med deltidsstudier.

Vi inrättar en effektiv tidsram för ungdomsarbetslösa med utbildning och jobb. Sammanlagt investerar vi inom detta program 35 000 nya jobb och utbildningsplatser.

Jobb för unga med Löfvenmodellen

Det behövs fler vägar in på arbetsmarknaden för unga. I dag har den stora majoriteten av unga fullgjord gymnasieutbildning. Många har också en efter-

gymnasial utbildning. Ändå har unga ofta svårt att få sin första riktiga anställning, övergången från skola till arbetsliv fungerar dåligt.

Många arbetsgivare letar efter rätt arbetskraft samtidigt som det finns många arbetslösa ungdomar som inte anses ha tillräckligt med praktisk erfarenhet. Här behövs pragmatiska nya modeller för att ge unga den erfarenhet och kunskap som arbetsgivarna efterfrågar.

I många branscher är parterna villiga att ta på sig ansvaret för att ge ungdomar yrkesintroduktion och lärande på arbetsplatsen. Arbetsgivarna kan trygga sitt behov av personal och ungdomarna får den kompetens som krävs för ett fast jobb. Staten behöver engagera sig och satsa resurser för att underlätta för arbetsmarknadens parter att utveckla nya jobb för unga.

Den borgerliga regeringen har visat intresse för att staten ska stödja nya modeller för jobb för unga som utvecklas av arbetsmarknadens parter, i linje med de modeller som Stefan Löfven varit med om att utveckla som ordförande för IF Metall. Det är bra. Men staten behöver engagera sig redan nästa år.

Vi förslår att staten ska bidra till att Löfvenmodellen – det som regeringen kallar Jobbpakten – inleds redan år 2013 inom de områden där parterna redan ingått avtal om detta.

Staten ska finansiera kostnaden för färdigutbildning inom Löfvenjobben i det privata näringslivet. Stödet kan täcka kostnaden för praktisk handledning, utbildningsinsatser och andra merkostnader som följer av att den unge kvalificerar sig inom yrket. Om detta visar sig vara en otillräcklig stimulans för att driva fram nya jobb till de unga står vi beredda att öka det offentliga engagemanget för att fler jobb ska skapas.

Inom kommuner och landsting står staten för hela lönekostnaden.

Vi stöttar parternas inrättande av 10 000 nya yrkesintroduktionsjobb i kommuner och landsting genom ett stöd som täcker hela lönekostnaden för arbete 75 procent till avtalenlig lön samt ett handledarstöd för de kommuner och landsting som med detta stöd anställer en ung person som varit arbetslös 6 månader. Fördelningen mellan arbete och utbildning följer överenskommelser mellan parterna.

Vi stöttar parternas inrättande av 6 500 nya yrkesintroduktionsjobb i det privata näringslivet, på de områden där parterna kommit överens om yrkesintroduktionsavtal. Ett stöd om 10 000 kronor i månaden utgår för de företag som anställer en ung person som varit arbetslös sex månader inom ramen för ett yrkesintroduktionsavtal.

Anställningsstöd för unga

Det finns inte utbildningsavtal i alla branscher. I de branscher där parterna inte kommit överens om sådana avtal föreligger likafullt möjligheter för unga som har stora svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden att få in en fot.

I dagsläget finns det särskilda anställningsstödet som är en kraftig subvention – med 85 procent av lönekostnaden – där långtidsarbetslösa ges en möj-

Fel! Okänt namn på

lighet att komma vidare. Vi föreslår nya platser inom det särskilda anställningsstödet för branscher där utbildningsavtal inte föreligger.

Vi avsätter resurser för 3 500 nya jobb med särskilt anställningsstöd för övriga avtalsområden. Särskilt anställningsstöd täcker 85 procent av lönekostnaden. Därutöver utgår ett stöd till handledning för arbetsgivaren.

Arbetsförmedlingens roll

Arbetsförmedlingens uppdrag har förändrats radikalt utan att det har blivit någon nämnvärd debatt om det. Två förändringar är tydliga:

Den ändrade sammansättningen av de arbetssökande

De som står nära arbetsmarknaden och har relativt lätt att få ett nytt jobb använder i allt mindre utsträckning Arbetsförmedlingens tjänster. Många får jobb via kontakter eller via bemanningsföretag. Omställningsavtalens aktörer, till exempel Trygghetsrådet och TSL, gör ett imponerande arbete med gott resultat och hjälper många uppsagda till nya jobb. Istället har Arbetsförmedlingen fått nytt ansvar för sjuka som har blivit utförsäkrade och nyanlända flyktingar. Arbetsförmedlingen bedömer att minst 60 procent av de arbetssökande hos dem hör till den grupp som har stora svårigheter att få jobb. Det handlar om personer med till exempel låg utbildningsnivå, funktionsnedsättning, språksvårigheter, sjukdom eller lång tid i arbetslöshet.

Ändrad inriktning på de arbetsmarknadspolitiska programmen

Arbetsmarknadsutbildningen har skurits ner radikalt och de insatser som finns har blivit allt mer detaljstyrda och reglerade. Det är inte längre arbetsförmedlarna som i möte med den arbetssökande avgör vilka insatser som är lämpliga. Istället finns detaljerade regler om vem som kan få vilken åtgärd och efter hur lång tid i arbetslöshet. Dessutom har regeringen satt i system att arbetslösa ska vänta på åtgärder. Istället för att ge hjälp från första dagen blir många åtgärder tillgängliga först efter lång tid. Allt mer av arbetsförmedlarnas tid går åt till att kontrollera arbetssökande. Åtgärderna är mer utformade för att sätta press på de arbetssökande än för att rusta dem för att kunna ta de lediga jobb som finns.

Arbetsförmedlingens uppdrag har i praktiken förändrats från att förmedla arbeten och rusta arbetslösa för att kunna ta de lediga jobben till att mer handla om att disciplinera de arbetslösa och hålla dem ”sysselsatta”. Regeringens politik har medvetet skapat en allt större diskrepans mellan de arbetslösas behov och Arbetsförmedlingens möjlighet att rusta dem för dagens arbetsmarknad. Ett riktigt jobb framstår som en utopi för många av de arbets-

lösa hos Arbetsförmedlingen trots att arbetsgivare även i dag rekryterar i relativt stor omfattning och att flera branscher växer.

De så kallade garantierna illustrerar detta. För att få tillgång till flera av åtgärderna måste man vara i någon av garantierna där kvaliteten och aktivitetsnivån är dokumenterat låg och resultatet därefter. Den huvudsakliga idén tycks vara att tiden går, och att ersättningen försämras eller försvinner, så att den arbetslöse till sist ska ”ta sig i kragen” och ta ett jobb. Efter 300 dagar i arbetslöshet hamnar man i jobb- och utvecklingsgarantin som innehåller tre faser. Fas 1 är 150 dagar, fas 2 är 300 dagar och fas 3 är oändlig. Det är strikt reglerat och tiden är en viktig faktor. Fas 3 har nu mer än 30 000 deltagare men var femte deltagare har inte ens någonstans att gå på dagarna. Antalet ungdomar i fas 3 har tredubblats under det senaste året.

Nödvändig omprövning och utveckling

Framgångsrika arbetsmarknadspolitiska insatser leder till jobb. Om de inte leder till jobb så måste de ifrågasättas. Detta borde vara en rimlig utgångspunkt när man värderar arbetsmarknadspolitiken, men regeringen har valt att hålla fast vid sina egna, ideologiskt motiverade åtgärder, även när de bevisligen inte fungerar. Det gäller till exempel jobbcoacherna där Arbetsförmedlingens egen utvärdering visat att de som blivit jobbcoachade inte fått jobb i större utsträckning (faktiskt t.o.m. något lägre) än de som inte fått coachning. Det gäller fas 3 som bevisligen inte leder till jobb men som ändå växer varje vecka. Hela jobb- och utvecklingsgarantin liksom den så kallade ungdomsgarantin har en bevisat låg aktivitetsnivå, vilket är ett viktigt skäl till att så många människor obönhörligen rutschar ut i återvändsgränden fas 3.

Fackförbundet ST presenterade för en tid sedan en rapport där man frågat 2 300 arbetsförmedlare om arbetsmarknadspolitiken och Arbetsförmedlingens arbete. Arbetsförmedlarna tycker att de får ägna för mycket tid åt att kontrollera de arbetssökande och för lite tid åt att kontakta arbetsgivare för att hjälpa de arbetslösa att få jobb. Arbetsförmedlarnas kontrollerande roll i kombination med att allt fler ställs på bar backe vid arbetslöshet har också resulterat i att hot och våld ökar mot de anställda på Arbetsförmedlingen.

De strikt reglerade insatserna och de långa väntetiderna för att kvalificera sig för aktiva insatser har gjort att Arbetsförmedlingen skickar tillbaks många miljarder kronor varje år till regeringen trots att arbetslösheten är katastrofalt hög. Det är nu hög tid att lägga om politiken och ge Arbetsförmedlingen tillgång till de insatser som kan hjälpa dem som står långt från arbetsmarknaden till ett jobb. Utbildning, både arbetsmarknadsutbildning och reguljär utbildning, är viktigt liksom tid för arbetsförmedlarna att kontakta arbetsgivare och att regelbundet träffa de arbetssökande. Full sysselsättning kräver ett annat uppdrag till Arbetsförmedlingen och helt andra insatser.

Arbetsmarknadspolitiken och Arbetsförmedlingens arbete måste syfta till att hjälpa människor att få jobb och hjälpa arbetsgivare att få tag i rätt personal. Det fungerar inte bra i dag. De anställda på Arbetsförmedlingen vittnar om hur administration och kontroll tar en allt större del av deras arbetstid.

Fel! Okänt namn på

Regeringens detaljstyrning gör att det finns mindre utrymme för professionella bedömningar och nära kontakter med arbetsgivare. Resultatet blir att Arbetsförmedlingen i stor utsträckning förmedlar åtgärder som ofta avlöser varandra i en lång kedja som alltför sällan leder till ett jobb. Slutstationen i denna kedja är återvändgrädden fas 3.

Arbetsmarknadspolitiken och Arbetsförmedlingens arbete måste förändras för att fokusera på jobb. De arbetssökande ska kunna förvänta sig professionellt stöd och engagemang som ska syfta till egen försörjning genom arbete. Kartläggning, praktikplats, validering, utbildning och coachning ska leda till jobb, inte vara ett sätt att hålla den arbetslöse sysselsatt. En del står nära arbetsmarknaden och behöver begränsade insatser från Arbetsförmedlingen men allt fler av de arbetslösa står mycket långt från arbetsmarknaden och kan behöva en kedja av insatser.

Arbetsförmedlingen bedömer att 60 procent av de arbetslösa har stora svårigheter att komma in på, eller tillbaks till, arbetsmarknaden. Detta ställer mycket stora krav på arbetsmarknadspolitiken och Arbetsförmedlingens arbete. Då måste man våga tänka nytt och ompröva. De arbetslösa, men i förlängningen hela samhället, betalar ett högt pris för regeringens ideologiska låsning. De insatser som leder till jobb ska behållas. De som inte leder till jobb måste omprövas.

Vi vill att Arbetsförmedlingen ska få använda resurserna friare, och arbetsförmedlarna måste få använda sin professionella kompetens. Därför bör regelstyrningen minska och man bör istället tydligare styra mot och följa upp resultatet, det vill säga om människor kommer i arbete eller inte. Olika individer och olika situationer kräver helt olika insatser. Detta vet de som jobbar på Arbetsförmedlingen. Men i dag har de inte möjlighet eller frihet att använda sin kunskap på bästa sätt för att det ska leda till jobb för den arbetssökande. Ju längre vägen är till arbete för den arbetslöse, desto viktigare är det att insatserna kan användas utifrån individens förutsättningar och att arbetsförmedlaren verkligen har tid att jobba med individen.

Även arbetsgivarna bör kunna förvänta sig att Arbetsförmedlingen har tid och resurser att hjälpa dem att få tag i personal med rätt kompetens. Här finns stora brister, vilket har lett till en situation där vi har enormt hög arbetslöshet samtidigt som företag har problem att hitta rätt personal.

Arbetsförmedlingen har avtal med flera olika privata aktörer som har begränsade och ganska hårt styrda uppdrag, framförallt som jobbcoacher, med tveksamt resultat. Vi tycker att det kan vara användbart att andra aktörer genom avtal med Arbetsförmedlingen bidrar. Om andra kan göra insatser som gör att fler får jobb är det bra. Målet är att människor ska komma i arbete – inte att alla insatser ska utföras av Arbetsförmedlingen. Vi vill ändra inriktningen på politiken och styrningen av både Arbetsförmedlingen och dess avtal med andra aktörer.

Många av dem som står allra längst från arbetsmarknaden får mycket begränsad hjälp av Arbetsförmedlingen och är hänvisade till andra. Fontänhuset gör till exempel ett beundransvärt arbete för att människor med psykisk sjukdom ska kunna komma tillbaks till ett fungerande liv och även till arbete. I Malmö samarbetar kommunen och Röda Korset för att traumatiserade flyk-

tingar ska få vård och hjälp att komma in på den svenska arbetsmarknaden. I Södertälje samarbetar kommunen med Manpower för att människor som lever på försörjningsstöd ska komma i jobb. Andra aktörer är specialiserade på att hjälpa personer med specifika funktionshinder eller har en specifik bransch-kunskap. Vi anser att Arbetsförmedlingen friare än i dag ska kunna avtala med andra aktörer som kan bidra genom speciell kompetens eller användbara nätverk särskilt när det gäller personer som står långt ifrån arbetsmarknaden eller befinner sig i fas 3. De som på ett bra sätt kan bidra till det ska också få tillgång till statliga resurser. Oseriösa aktörer eller de som inte lyckas väl ska inte kunna få det.

Arbetsförmedlingen har ett uppdrag som är väsentligt större än vad kompletterande aktörer kan bidra med. Det är nödvändigt att ändra fokus och våga tänka nytt. Arbetsmarknadspolitiken och styrningen av Arbetsförmedlingen bör förändras i riktning mot större frihet att använda resurserna och mer av resultatmål för att klara jobb och matchning.

Komplexa behov ska mötas av samlade resurser

För personer med behov av stöd och insatser inom ett flertal områden till följd av en komplex problemsituation där arbetslöshet ingår som en del, och som befinner sig långt från arbetsmarknaden, måste nya och helt andra möjligheter än hittills erbjudas. De ska kunna få tillgång till samlade resurser för att ta sig in på, eller tillbaks till, arbetsmarknaden. Det kan handla om personer som aldrig fått en chans till jobb till följd av en funktionsnedsättning, om dem som varit arbetslösa eller sjuka under mycket lång tid eller om dem som av andra skäl behöver ett mer omfattande stöd.

Genom att slå samman delar av Arbetsförmedlingen och delar av Försäkringskassan och tillföra nya resurser till en gemensam organisation vill vi erbjuda människor en samlad och individuellt utformad handlingsplan för att komma in på eller tillbaks till arbetsmarknaden. När insatsplanen har godkänts och kvalitetssäkrats ska man få en samlad ram av medel, ”en påse pengar”, för att finansiera och upphandla de olika insatser som krävs från olika aktörer. Det kan vara myndigheter och kommuner men även organisationer eller privata aktörer, allt anpassat efter varje individs särskilda behov. Vi vill lösa problemet för dem som i dag vanligtvis hamnar mellan olika myndigheters ansvarsområden och där ingen aktör i dag har ansvaret för helheten. Det gäller personer som kan ha behov av både utbildning, rehabilitering, praktik och medicinska och sociala insatser kombinerade i ett samlat fungerande handlingsprogram.

Förslaget kan ses som en vidareutveckling av Finsam och kräver att barriärer mellan de olika myndigheterna rivs och att resurserna kan användas mer flexibelt och samlat utifrån individens behov. Det innebär både en ambitionshöjning och en förändrad organisation och måste därför byggas upp successivt för att säkerställa kvaliteten både när det gäller bedömningar och insatser.

Fel! Okänt namn

Avskaffa fas 3

Socialdemokraterna föreslår att fas 3 avskaffas. Människor ska ha riktiga jobb med egen försörjning eller utbilda sig för att kunna hitta det. Personer som trots stora insatser inte kan få arbete på den ordinarie arbetsmarknaden ska ha möjlighet att få anställning med lönesubvention och avtalade villkor.

De människor som har hamnat i fas 3 har bara en sak gemensamt: de har varit arbetslösa minst 450 dagar. I övrigt är de olika individer med olika utbildning, ålder och erfarenhet. Därför behövs en bred palett av insatser för att ersätta fas 3. Insatser ska utformas med respekt för den enskilda människans möjligheter och förmåga. Samhället behöver kraftigt öka ambitionsnivån för att de som är placerade i fas 3 ska komma i arbete.

För att avskaffa fas 3 och hitta nya vägar till sysselsättning och egen försörjning föreslår vi att följande satsningar genomförs.

- ? Jobb i näringslivet – med särskilt anställningsstöd.
- ? Jobb i kommuner och landsting – med ett förstärkt särskilt anställningsstöd.
- ? Föreningsjobb.
- ? Studier för deltagare i fas 3 som saknar gymnasieexamen.
- ? Eftergymnasiala studier för deltagare i fas 3.
- ? Intensifierad arbetsförmedling.

I fas 3 hamnar de som efter 450 dagar i den så kallade jobb- och utvecklingsgarantin står utan arbete. Majoriteten av deltagarna i fas 3 har varit arbetslösa i över två år. I fas 3 erbjuds i praktiken endast en åtgärd, nämligen sysselsättning hos en anordnare som Arbetsförmedlingen utser.

Fas 3 har vuxit lavinartat under de senaste åren. Kostnaderna för fas 3 är cirka 135 miljoner kronor per månad bara i ersättning till anordnarna. Arbetsförmedlingens egen internrevision har visat att så många som nästan hälften av deltagarna i fas 3 troligen utför ordinarie arbetsuppgifter, trots att de inte får betalt för sin insats. Fas 3 har haft karaktären av ändstation på arbetsmarknaden, det har inte varit tillåtet att studera eller få stöd att starta eget. Väldigt få går vidare till arbete eller studier.

Arbetsförmedlingen har i sin återrapportering till regeringen konstaterat att utströmningen från fas 3 är mycket låg, endast 15 procent har lämnat fas 3 för arbete eller studier.

Under flera års tid har regeringen slentrianmässigt låtit placera långtidsarbetslösa i en åtgärd utan att kontrollera seriositet och kvalitet. I juni beslutade riksdagen på Socialdemokraternas initiativ, att inga nya anvisningar får göras till fas 3 förrän bristerna är åtgärdade och att regeringen skyndsamt skulle återkomma till riksdagen och redovisa vilka insatser som vidtagits.

Problemen med fas 3 är i korthet följande. Åtgärden ger betydande inlåsningseffekter eftersom individen i de flesta fall anvisas sysselsättning på heltid, vilket kraftigt begränsar möjligheten att effektivt söka reguljära jobb. Samtidigt finns det inget egentligt stöd i forskningen för att den artificiella sysselsättning som erbjuds ger andra, positiva individeffekter som uppväger

inläsningen. Åtgärden är därtill förhållandevis dyr om man ser till de förväntade effekterna.

Vi socialdemokrater vill säkerställa en fungerande arbetslinje också för personer som har varit arbetslösa länge. För oss är grundinställningen att alla människor behövs och att alla med rätt stöd och uppmuntran både vill och kan bidra både till sin egen försörjning och till samhällets utveckling genom ett aktivt deltagande i arbetslivet. För att möjliggöra detta behövs mycket mer av individuellt utformade insatser och stöd.

Fas 3 bör avvecklas till förmån för åtgärder som ger dokumenterad effekt. Vi föreslår istället att den nuvarande artificiella sysselsättningen ersätts med subventionerade anställningar utan restriktioner vad avser de arbetsuppgifter som får utföras. Vi föreslår också att de som befinner sig i fas 3 ges möjlighet att studera med bibehållen ersättning.

Vi ökar kraftfullt utbudet av åtgärder för dem som befinner sig i fas 3. De som inträder i en subventionerad anställning får i de allra flesta fall en kraftigt förbättrad månadsinkomst. Samtidigt ökar också kraven på deltagarna då de kommer att erbjudas riktiga jobb med alla de krav och regler som finns på en vanlig arbetsplats. För dem som erbjuds en studieplats kommer normala krav på studieresultat att ställas för fortsatt ekonomiskt stöd.

Jobb i näringslivet – med särskilt anställningsstöd

Vi föreslår för det första att en tiondel av dem som väntas befinna sig i fas 3 nästa år beviljas ett särskilt anställningsstöd. Stödet till arbetsgivaren uppgår till 85 procent av lönekostnaden. Lönen ska vara enligt gällande kollektivavtal. Därtill ges ett ekonomiskt stöd för handledning med 150 kronor per dag. Anställningsstödet ges under maximalt ett år.

Jobb i kommuner och landsting – med särskilt anställningsstöd

Vi föreslår vidare att ungefär en femtedel av dem som befinner sig i fas 3 erbjuds ett jobb i kommuner och landsting där staten står för hela den avtalsenliga lönekostnaden. Vi inrättar för detta syfte jobb med anställningsstöd, med 100 procents subvention, i kommuner och landsting. Lönen ska vara enligt kollektivavtal.

Föreningsjobb

Några av dem som erbjuds sysselsättning inom ramen för fas 3 verkar inom den ideella sektorn. Både anordnare och deltagare kan vara tillfreds med den lösningen. För dem erbjuder vi föreningsjobb – en 75-procentig anställning där staten står för den avtalsenliga lönekostnaden. Lönen ska vara enligt kollektivavtal.

Fel! Okänt namn

Studier för deltagare i fas 3 som saknar gymnasieexamen

Det är sannolikt inte möjligt eller ens önskvärt att från dag ett erbjuda subventionerade anställningar till alla fas 3-deltagare. Enligt riksdagens utredningstjänst saknar omkring 30 procent av deltagarna i fas 3 gymnasieexamen, vilket påtagligt försvårar möjligheten att komma i reguljärt arbete.

Enligt Arbetsförmedlingen har antalet kortutbildade arbetslösa fördubblats på tre år och enligt aktuella prognoser kommer denna grupp att öka ytterligare under de kommande åren. Vi avsätter därför även medel för 8 000 utbildningsplatser inom yrkesvux och komvux, som vänder sig till dem som vill komma vidare från fas 3.

Eftergymnasiala studier för deltagare i fas 3

Dessutom avsätter vi medel för 4 000 platser för eftergymnasiala studier inom yrkeshögskolan, högskolan och universitetet, där fas 3-deltagare ges möjlighet att komma vidare med bibehållen ersättning.

Intensifierad arbetsförmedling

Vi föreslår också att omkring 5 000 fas 3-deltagare bereds möjlighet till intensifierad arbetsgivarorienterad förmedlingsverksamhet. Utvärderingar av liknande insatser riktade mot långtidsarbetslösa visar på goda resultat.

Vi föreslår att fas 3 avskaffas. Istället vill vi

- ? inrätta 3 400 nya jobb med särskilt anställningsstöd
- ? inrätta 6 700 nya jobb med särskilt anställningsstöd (100) i kommuner och landsting
- ? inrätta 5 500 nya föreningsjobb
- ? inrätta 5 000 nya platser inom intensifierad förmedling
- ? inrätta 1 100 nya platser inom bristyrkesutbildning för dem som vill vidare från fas 3.
- ? skapa 12 000 nya platser inom komvux, yrkesvux, yrkeshögskolan och högskola och universitet, där deltagare i fas 3 ges möjlighet att komma vidare med bibehållen ersättning.

En starkare försäkring vid arbetslöshet

Den svenska modellen bygger på avtal mellan starka parter på arbetsmarknaden. För att den ska fungera krävs även att staten bidrar med en aktiv arbetsmarknadspolitik och en bra arbetslöshetsförsäkring. Den svenska modellen har kraftfullt bidragit till ett modernt arbetsliv och konkurrenskraftiga företag.

En väl fungerande, frivillig och solidariskt finansierad omställningsförsäkring är en viktig grundsten i den svenska arbetsmarknadsmodellen. Rätt ut-

formad kommer en sådan arbetslöshetsförsäkring att möjliggöra nödvändig strukturomvandling, ge ekonomisk trygghet till dem som förlorar jobbet, stimulera efterfrågan i ekonomin när arbetslösheten stiger och motverka press nedåt på lönerna samt upprätthålla arbetslinjen. För att arbetslöshetsförsäkringen ska kunna leverera alla dessa viktiga delar i vår arbetsmarknadsmodell måste försäkringen förbättras rejält. Sedan regeringen började försämra arbetslöshetsförsäkringen har reglerna gjorts om gång på gång. Ersättningens storlek, finansieringen och regelverket har försämrats så mycket att försäkringen inte längre fungerar som det en gång var tänkt.

Arbetsmarknadens funktionssätt har påverkats negativt och den enskilde arbetslöse står nu med en låg eller ingen ersättning vid arbetslöshet. Resultatet är att allt fler arbetslösa i dag är hänvisade till kommunens försörjningsstöd. Så mycket som 40 procent av dem som i dag har försörjningsstöd har arbetslöshet som skäl.

Bara fyra av tio av de arbetslösa får nu någon ersättning från försäkringen och bara var tionde får 80 procent av sin inkomst i ersättning. För unga arbetslösa har regeringen ett diskriminerande regelverk som sänker ersättningen ytterligare. Denna orättvisa måste naturligtvis rättas till.

För att nå målet att de flesta ska få 80 procent av tidigare inkomst vid arbetslöshet måste dagpenningen höjas rejält. Genom att höja tak och ersättningsnivåer i försäkringen kommer den arbetslöse att kunna hantera omställningen mellan två jobb utan alltför stor oro för sin privatekonomi. Individen kan koncentrera sig på att söka jobb och slipper vidta dramatiska åtgärder för att minska nödvändiga utgifter i familjeekonomin. En hög dagpenning är möjlig om den kombineras med effektiv kontroll av att ersättningstagaren står till arbetsmarknadens förfogande och är aktivt sökande.

På de tio år som den högsta dagpenningen, taket i a-kassan, legat på samma nivå har lönerna ökat med över 30 procent. Gapet mellan löner och ersättningen till arbetslösa blir allt större. Detta gap har vidgats rejält genom regeringens skattepolitik som gör att ersättning från försäkringen beskattas väsentligt högre än inkomst från lön. Den genomsnittliga dagpenningen kryper allt närmare det maximala belopp som a-kassan kan ge och i ett par a-kassor är alla som är arbetslösa på heltid underkompenserade.

Regeringen har fått ett antal tillkännagivanden från riksdagen när det gäller arbetslöshetsförsäkringen. Det gäller till exempel deltidsarbetslösa och förtroendevaldas rätt till ersättning. Vi förväntar oss att regeringen skyndsamt återkommer till riksdagen med förslag för att lösa dessa problem.

När vi nu lägger fram förslag för att bygga upp arbetslöshetsförsäkringen igen prioriterar vi att höja taket och ersättningsnivån i försäkringen. Detta är den viktigaste åtgärden för att försäkringen ska fungera som den inkomstförsäkring som den är tänkt att vara. Tak och ersättningsnivåer måste höjas för att legitimiteten ska räddas för a-kassan.

En bra arbetslöshetsförsäkring lägger grunden för ordning och reda på arbetsmarknaden och är en viktig beståndsdel i ett modernt välfärdssamhälle. För att fler ska få ett rimligt inkomstskydd vid arbetslöshet föreslår vi att taket i arbetslöshetsförsäkringen höjs från dagens 680 kronor till 910 kronor per dag. Det innebär att den maximala inkomst som berättigar till 80 procents

Fel! Okänt namn på

ersättning höjs från 18 700 kronor till 25 000 kronor. Taket sänks efter 100 dagar med 150 kronor till 760 kronor per dag.

Våra reformer betyder att för till exempel en metallarbetare med en lön på 25 000 kronor i månaden som blir arbetslös får 20 000 kronor i månaden från försäkringen, istället för att som i dag få knappt 15 000 kronor i månaden.

Vi föreslår vidare att ersättningsnivån höjs till 80 procent under hela ersättningsperioden.

Vi prioriterar också att sänka avgifterna till a-kassan så att fler skaffar sig ett försäkringsskydd. Målet är att arbetslöshetsförsäkringen ska vara attraktiv för alla, både den som löper hög risk för arbetslöshet och den som löper låg risk. Ett medel för att skapa hög anslutning till arbetslöshetsförsäkringen är att sätta medlemsavgiften på en nivå som bidrar till hög anslutning.

År 2007 förändrade regeringen systemet för medlemsavgifterna i a-kassan på ett genomgripande sätt. Regeringens syfte var att avgiften skulle spegla nivån på arbetslöshet i kassorna och dämpa nivån på löneökningar inom sektorer med hög arbetslöshet. För åtskilliga arbetslöshetskassor kan ett sådant system inte ha effekt, eftersom de organiserar medlemmar inom vitt skilda sektorer med högst varierande arbetslöshet. Tanken var att om det blev dyrt att vara med i a-kassan så skulle facken inte kräva löneökningar och då skulle arbetslösheten sjunka. Problemet är att avgiften är en ren skrivbordskonstruktion. I mötet med verkligheten fick avgiften helt andra konsekvenser än de avsedda. Det blev mycket, mycket dyrt att vara försäkrad för dem som har de otryggaste jobben, i branscher där man ofta har osäkra deltidsanställningar eller timanställningar. Avgifterna i vissa a-kassor är i dag långt över 400 kronor i månaden. Resultatet blev att de som allra mest behöver arbetslöshetsförsäkringen inte har råd att vara försäkrade.

Förändringen av avgiftssystemet innebar en ökad egenfinansiering. Medlemmarna skulle finansiera en större andel av försäkringens kostnader för arbetslöshet via avgiften.

Priset för försäkringen ökade kraftigt för de flesta löntagare. En konsekvens blev att spännvidden mellan avgifterna till olika a-kassor ökade dramatiskt. Det kan nu skilja flera hundra kronor i avgift per månad mellan a-kassorna.

Följden blev att nära en halv miljon löntagare lämnade arbetslöshetsförsäkringen. En majoritet av dessa var lågavlönade och hade månadsinkomster under 20 000 kronor.¹

De lågavlönades andel av medlemskåren i a-kassorna, de medlemmar som har störst behov av en arbetslöshetsförsäkring, har minskat och utgör nu endast en tredjedel. År 2006 utgjorde gruppen nära hälften av medlemsantalet.

Hela konstruktionen med en arbetslöshetsavgift som varierar med arbetslösheten inom branschen har nu dömts ut av så gott som alla experter. Den är skapad utan kunskap om hur den svenska arbetsmarknaden och den svenska lönebildningen fungerar. Effekten blir orättvisa och höga avgifter. Det finns ingen som seriöst kan försvara den orättvisa avgiften till a-kassorna. Även om

¹ Enligt undersökning av forskaren Anders Kjellberg, vid Lunds universitet.

man skulle dela idén om det önskvärda med att styra lönebildningen måste man konstatera att det uppenbart inte fungerar.

Vi vill avskaffa arbetslöshetsavgiften. Arbetslöshetsavgiften innebär att de som löper störst risk att bli arbetslösa får betala högst avgift. Det är ingen rimlig ordning. En generell försäkring där vi sprider riskerna över alla a-kassornas medlemmar är bättre.

Ett utvecklat arbetsmiljöarbete

Arbetsmiljön har under en lång rad av år generellt blivit både tryggare och säkrare. Nu tycks trenden ha vänt och vi ser allt fler exempel på hur arbetsmiljön också har försämrats på en rad områden – både i industrin och i tjänstesektorn.

Omfattningen av ensamarbete har ökat kraftigt i Sverige under de senaste åren. Arbeten där den anställde arbetar ensam och kan råka ut för hot, våld och trakasserier höjer risken för ohälsa.

Vi anser att Arbetsmiljöverket ska revidera föreskrifterna (AFS) om ensamarbete samt verka för att Arbetsmiljöverkets föreskrifter om ensamarbete kompletteras med regler som förebygger skador och sociala förluster orsakade av ensamarbete.

För att höja kompetensen rörande arbetsmiljöbrott anser vi att Rikspolisstyrelsen, Arbetsmiljöverket och Åklagarmyndigheten arrangerar och genomför nationella och regionala utbildningsseminarier samt att den utbildning rörande arbetsmiljöbrott som ingår i grundutbildningen på polishögskolan utvecklas.

Regeringen har kraftigt minskat Arbetsmiljöverkets resurser. Det har påverkat omfattningen på det viktiga tillsynsarbete som inspektörerna genomför på arbetsplatserna. Resultatet blir att ett företag kan räkna med ett besök högst vart tjugonde år. ILO har en längre tid rekommenderat att det ska finnas 1 inspektör per 10 000 anställda i industriländer. När neddragningarna på Arbetsmiljöverket är genomförda så ligger Sverige troligen på cirka 0,8 inspektörer per 10 000 anställda.

Det krävs mer resurser till Arbetsmiljöverket. Dels till fler inspektioner, dels för att det ska vara möjligt att förnya olika förordningar.

Arbetsmiljöverket ska ha i uppdrag att undersöka och föreslå åtgärder mot den obetalda overtiden som främst drabbar tjänstemännen.

Vi vill att staten i samverkan med arbetsmarknadens parter och Arbetsmiljöverket tar fram en nollvision för dödsolyckor i arbetslivet.

Vi vill också att Arbetsmiljöverkets regelverk ses över för att finna effektivare påföljder vid överträdelser av arbetsmiljö- och arbetstidslagarna. Vi föreslår dessutom att en ny regel införs i arbetsmiljölagen som säger att all upphandling som rör arbetsmiljön, till exempel rehabiliteringstjänster, företagshälsovård eller arbetshjälpmiddel, ska ske i samverkan med skyddsombudet eller med skyddskommittén. Vi vill också se över skyddsombudets stopprätt för att ta fram förslag på hur den kan användas mer effektivt i arbetslivet.

Fel! Okänt namn på

Vi vill ge de regionala skyddsombuden ett vidgat uppdrag som innebär att de får rätt att besöka och bygga upp ett strukturerat arbetsmiljöarbete på arbetsplatser där det finns kollektivavtal men där det saknas fackliga medlemmar.

Tillgången till företagshälsovård har fortsatt att minska. Ett vanligt förekommande problem är att svenska arbetsplatser alltför sällan lever upp till arbetsmiljölagens intentioner om en förebyggande företagshälsovård. Sammantaget saknar omkring en tredjedel av alla anställda tillgång till företagshälsovård.

Vi vill se en utveckling där företagshälsovården blir en mer effektiv resurs i arbetsmiljö- och rehabiliteringsarbetet och i arbetet med arbetsanpassning där anställda får tillgång till en kvalitetssäkrad företagshälsovård.

Stärk arbetsmiljöforskningen

Vi har varit starkt kritiska till regeringens nedläggning av Arbetslivsinstitutet (ALI). Nu saknas en överblick av läget och utvecklingen i arbetslivet. Det krävs att enskilda lärosäten kan prioritera tvärvetenskap och arbetslivsforskning för att återupprätta arbetslivsforskningen. Inom ramen för de ökande anslagen till universitet, högskolor och forskningsråd bör detta vara möjligt. Vi menar att det behövs en översyn av möjliga framtida strukturer.

Vi föreslår också att staten på ett övergripande sätt ska ange arbetslivsforskningens inriktning, till exempel genom samverkan eller genom att tillskjuta resurser till universitet och myndigheter eller till forskningsfinansierade råd och andra myndigheter med ansvar för forskning. Dessa myndigheter bör i sin tur svara för närmare inriktning av forskningen.

Turordningsreglerna i LAS

När det gäller den svenska arbetsrätten vill vi poängtera att en viktig grund är turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd (LAS). Arbetsgivaren måste i förhandlingar komma överens med den fackliga organisationen om han eller hon vill göra avsteg från turordningen. Eftersom arbetsgivaren själv avgör om det föreligger arbetsbrist skulle ett borttagande eller en försvagning av turordningsreglerna innebära kraftigt ökad otrygghet och rättslöshet för de anställda.

Lagstiftningen ger arbetsgivare med mindre än tio anställda möjligheten att undanta två personer från turordningsreglerna. Detta vill vi ta bort.

Ordning och reda på arbetsmarknaden

Utgångspunkten för den svenska arbetsmarknadsmodellen är att arbetsmarknadens parter träffar kollektivavtal om arbets- och anställningsvillkor. Den svenska arbetsrättsliga lagstiftningen kombinerar goda möjligheter för arbetsgivaren att anpassa arbetsstyrkan efter produktionens behov med anställningstrygghet och rättssäkerhet för den enskilda medarbetaren. Det finns inget som pekar mot att anställningstryggheten i Sverige är ett hinder mot omställning eller nödvändig strukturomvandling av det svenska näringslivet. Den arbetsrättsliga lagstiftningen är i stora stycken dispositiv. Om parterna kommer överens om annat gäller parternas avtal. På så sätt ger den svenska modellen stora möjligheter till lokala anpassningar av centrala regelverk och avtal och ett reellt arbetstagarinflytande. Modellen har gett goda villkor för löntagarna och konkurrenskraftiga villkor för företagen.

Starka parter på arbetsmarknaden och kollektivavtal för att reglera löner och anställningsvillkor på arbetsmarknaden är grundläggande. Modellen skapar förutsättningar för god produktivitet utveckling och en flexibel arbetsmarknad.

En mycket bred majoritet av dem som finns på svensk arbetsmarknad omfattas av kollektivavtal eller hängavtal. Det grundläggande skyddet för arbetsrätten finns i lagstiftningen.

Vid en internationell jämförelse skapar den svenska modellen stort utrymme för flexibilitet samtidigt som den resulterar i låg konfliktgrad. Sverige utmärker sig med att ha ett mycket lågt antal dagar med konflikt på arbetsmarknaden i jämförelse med andra EU-länder. Svensk fackföreningsrörelse är ansvarstagande. Svenska fackliga organisationer är mycket försiktiga med att varsla om stridsåtgärder, vilket gynnar stabiliteten på svensk arbetsmarknad.

Den svenska modellen bygger på avtal mellan starka och självständiga parter på arbetsmarknaden tillsammans med aktiva insatser från staten genom en aktiv arbetsmarknadspolitik och en väl fungerande omställningsförsäkring vid arbetslöshet. Regeringen har på område efter område monterat ner statens roll i detta, vilket har försvagat den svenska modellens funktionssätt.

En gemensam arbetsmarknad i Europa är viktig. Människor ska kunna röra sig fritt och arbeta var de vill inom EU, men det får inte utnyttjas för att pressa lönerna eller villkoren nedåt eller hota rätten att teckna kollektivavtal.

Lika lön för lika arbete enligt lagar och regler ska gälla i hela Europa. Principen om att svenska kollektivavtal ska gälla på svenska arbetsplatser handlar om att alla arbetstagare ska behandlas lika, om allas rätt till likvärdiga löner och arbetsvillkor oavsett nationalitet.

EG-domstolen har i flera uppmärksammade domar gjort ingrepp i parternas rätt att hantera kollektivavtal. När EU:s utstationeringsdirektiv antogs av Europaparlamentet och ministerrådet fanns en bred enighet om att direktivet skulle utgöra en lägsta nivå – ett golv – för de löne- och anställningsvillkor som kan krävas av ett värdland. Med den så kallade lex Laval vände regeringen på begreppen och betraktade direktivet som ett tak. Det innebär att utstationerad arbetskraft riskerar att utsättas för diskriminering och att arbetsmark-

Fel! Okänt namn på

naden utsätts för ett tryck nedåt mot lägre löner och sämre anställningsvillkor. Vissa delar av utstationeringsdirektivet är på väg att revideras så att likabehandling av löntagare kan garanteras på ett bättre sätt.

Regeringen passade på att göra inskränkningar i den svenska konflikträtten när den så kallade lex Laval infördes i Sverige. Det finns stora risker för att arbetstagare utnyttjas och att oseriösa företag kan konkurrera genom att dumpa löner och villkor. Det är mycket positivt att människor kan röra sig och arbeta över nationsgränser, men den fria rörligheten får aldrig användas för social dumpning.

Svensk rätt saknar i huvudsak allmän lagstiftning om arbets- och anställningsvillkor. Området regleras istället genom kollektivavtal. Kollektivavtalen har normativ effekt. Det betyder att arbetsgivare är skyldiga att tillämpa kollektivavtal inte bara på medlemmar i den fackliga organisationen som är part i kollektivavtalet, utan också på medlemmar i andra fackliga organisationer och oorganiserade.

Regeringen har, trots att den talar om den svenska kollektivavtalsmodellens förträfflighet, inte prioriterat att försvara den. Istället har den borgerliga regeringen drivit igenom en ny lag, lex Laval, som innebär att svenska löne- och anställningsvillkor inte längre kan gälla alla på arbetsmarknaden.

Riksdagen beslutade den 16 juni 2011 om ett tillkännagivande till regeringen att skyndsamt tillsätta en utredning för att se över lex Laval för att nå en lösning som långsiktigt värnar den svenska kollektivavtalsmodellen inom ramen för EU-medlemskapet.

Vi socialdemokrater anser att utgångspunkten ska vara att svenska kollektivavtal ska gälla för alla som arbetar i Sverige och att konflikträtten ska försvaras. Regeringen har nyligen beslutat om att tillsätta en parlamentarisk utredning för att utvärdera de ändringar som gjorts i lagen (1999:678) om utstationering av arbetstagare. Av utredningsdirektiven framgår att utredningen också ska ”överväga vilka lagändringar som krävs för att värna den svenska modellen i ett internationellt perspektiv”.

Vi kräver dessutom att det i EU ska införas ett socialt protokoll som bättre skyddar löntagarnas rättigheter. Anställda ska ha rätt att genomföra sympatiåtgärder för löntagare i ett annat land. En sådan frihet, en så kallad femte frihet, bör gälla inom hela EU för att komplettera dagens fyra friheter på den inre marknaden – fri rörlighet för varor, tjänster, människor och kapital.

Under den europeiska krisen har det blivit än tydligare att arbetstagarnas rättigheter och de fackliga rättigheterna måste garanteras bättre än i dag. När det öppnas för förändringar i fördraget vill vi därför att Sverige i fördragsförhandlingarna lyfter fram frågan om ett socialt protokoll som läggs till fördraget och tydliggör att löntagarnas rättigheter är överordnade EU:s ekonomiska friheter.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 5 oktober 2012

Ylva Johansson (S)

Ann-Christin Ahlberg (S)

Patrik Björck (S)

Raimo Pärssinen (S)

Johan Andersson (S)

Kerstin Nilsson (S)

Maria Stenberg (S)